

Irsko sporočilo evropskim elitam

Irski volivci so na referendumu zavrnilo Lizbonsko pogodbo celo bolj prepričljivo, kot so kazale nekatere napovedi. S tem so potrdili, da je bila lanska odločitev o enostavni predelavi zavrnjene Ustavne pogodbe z namenom spraviti novo reformno pogodbo skozi procese ratifikacij mimo širše javne razprave, zgrešena. Zgrešena je bila tako zaradi proceduralnih razlogov, ker je bil postopek preoblikovanja netransparenten in ker je poskusil zaobiti oba referenduma pred tem, francoskega in nizozemskega. Zgrešena pa je bila tudi zaradi vsebinskih razlogov, ker ni pravilno ocenila vrste negotovosti, težav in stisk, ki se kopičijo med vedno več sloji prebivalstva po Evropi.

Irski udarec evropskim elitam je še zlasti boleč, ker so po prvih podatkih proti glasovali irski delavci, kmetje, mladi in ženske, zgolj malenkostno večjo podporo je pogodba uživala v irskem srednjem sloju. Res je, da je bila kampanja proti Lizbonski pogodbi deloma nekorektna in deplasirana, za njo je deloma stala tudi dolga senca Murdochovih tabloidnih sporočil, nenaklonjenih EU, toda to še ne spremeni dejstva, da tabor, ki je Lizbonsko pogodbo podpiral, ni našel prepričljivih argumentov za njeno potrditev. Kot je iskreno priznal irski minister, odgovoren za evropske zadeve, je v Lizbonski pogodbi malo takega, kar bi bilo oprijemljivega za irske državljane in kar bi predstavljalo zanje nove razvojne priložnosti.

Napačno bi bilo s prstom kazati na irske volivce

Za evropske elite je izid še toliko bolj skrb vzbujajoč, ker je bila Irska edina država, ki je zaradi ustavnih obveznosti sploh šla na referendum. Postaja razvidno, da bi se zavrnilni izidi verjetno zgodili tudi v drugih članicah, če bi jih razpisovali. Povedano preprosto, nacionalne in nadsacionalne elite v EU pospešeno izgubljajo stik z evropskimi realnostmi, ki so veliko bolj zahtevne in zapletene, kot si jih razlagajo evropske, v vase in v globalizacijo zazrte in vpete elite.

Napačno bi bilo, če bi bile reakcije po Evropi, da bi s prstom kazale na irske volivce ali pa na irske politične stranke, ki so si prizadevale po svojih močeh podati argumente v prid Lizbonski pogodbi. Pritisk evropskih institucij na irske volivce je bil velik in večinoma z nasprotnim učinkom. Izjave, da je čas, da irski volivci pokažejo hvaležnost za prejeto pomoč v preteklosti, ni v povezavi z Lizbonsko pogodbo. Irski volivci so svojo solidarnost ter evropsko ozaveščenost pokazali že z drugim referendumom o Nici. Odločanje o Lizbonski pogodbi je odločanje o prihodnjem razvoju EU in njenih članic, ne o preteklosti. Ob tem kaže spomniti, da Irska doslej ni bila edini pomemben prejemnik različnih evropskih pomoči in vzpodbud, temveč da so jih prejemale mnoge druge države ter regije, pa jih niso znale tako uspešno in učinkovito izkoriščati. Še več, Irska je v času svojega hitrega gospodarskega in socialnega vzpona v zadnjih dveh desetletjih izdelala celo vrsto inovativnih razvojnih politik ter jih uspešno izvajala prek različnih partnerskih projektov na lokalnih in regionalnih ravneh. Če je torej na eni strani Irska lahko hvaležna za prejeto evropsko podporo, potem tudi velja, da je lahko EU hvaležna Irski, da se je iz evropske periferije povzdignila v eno vodilnih in najbolj konkurenčnih gospodarstev na svetu. Nove negotovosti pa kažejo na to, da niti najbolj konkurenčna gospodarstva niso imuna na globalne pretrese. Kot stranska, nekoliko pozabljena zgodba pa je znano, da je pred leti prav Irska prva prejela opomin Evropske komisije, da ne

vodi dovolj disciplinirane fiskalne politike, čeprav je v tistem času ustvarjala znaten proračunski presežek.

Evropski poskus normiranja »tretje poti«

Končno tudi ne drži, da je Lizbonska pogodba tako zahteven in kompliciran dokument, da se ga ne da niti prebrati, kaj šele razumeti. Nekoliko težje je sicer razumeti njeno konceptualno podmeno, vendar se tudi glede tega ni težko potruditi. Lizbonska pogodba je evropski poskus normiranja »tretje poti«, ki je nekakšna poroka med anglosaksonsko fleksibilnostjo na eni strani in kontinentalno socialno zaščito na drugi strani. Ker se evropska socialna demokracija korak za korakom odmika od svojih lastnih zgodovinskih dosežkov in ker ni sposobna ustvariti ali predlagati na novo osmišljenega in domišljenega projekta, zmaguje proces fleksibilizacije. Proces fleksibilizacije in modernizacije vodi v ustvarjanje čedalje večjih negotovosti, obenem pa očitno vodi v koncentracijo priložnosti in resursov v roke nacionalnih in nadnacionalnih elit, v poglobljanje razlik med insiderji in outsiderji ter v čedalje večje število izločenega prebivalstva.

Težava Lizbonske pogodbe je, da je na eni strani premočan in na drugi strani prešibek dokument. Premočan je v delu, ki podaja regulatorne in makroekonomske omejitve državam članicam, regijam in lokalnim entitetam, da bi se lahko avtonomno razvijale na podlagi svojih raznolikih modelov, iniciativ in inovacij. Prešibak pa je v delu, ko zgolj ohlapno govori o socialnih upravičenjih. V središču evropskega normativnega modela bi morala stati vseživljenjska izobraževalna politika, močno podprta z evropskimi sredstvi.

Irska zavrnitev tako predstavlja priložnost za veliko bolj resen in poglobljen premislek o prihodnjem razvoju EU. Evropski politični razred je v zadnjih letih pokazal, da nerad posluša in prisluhne sporočilom evropskih javnosti. Očitno prihaja čas, ko bo morala evropska civilna družba v javnosti močneje, bolj organizirano in sistematično pristopiti k razpravam in odločitvam o prihodnjem razvoju EU. Samo v tem primeru bo še naprej obstajala možnost, da EU odigra svojo prepotrebno progresivno vlogo v globalnem kontekstu ter preneha podeljevati preproste lekcije drugim državam in regijam sveta o tem, kako jo naj čim bolj posnemajo, če želijo same uspeti.